

RENE DESCARTES: RAZPRAVA O METODI

Francoski matematik in filozof se je rodil leta 1596. Njegovi največji prispevki v znanosti so iz matematike. Bil je prvi, ki je za nespremenljivke uporabljal črke iz začetka, za spremenljivke pa iz konca abecede. V svojem konceptu je združeval algebro in geometrijo. V svoji Razpravi o metodi, objavljeni leta 1637 je zapisal "Cognito, ergo sum – Mislím, torej sem". Sestav, ki ga je postavil na svojo teorijo, je bil dovolj prepričljiv, da ga včasih imenujejo za očeta filozofije, oziroma utemeljitelja racionalizma.

Razprava o metodi, s polnim naslovom **Razprava o metodi pravilnega vodenja razuma v iskanju resnice v naravoslovju** je delo francoskega filozofa Renéja Descartesa, imenovanega Kartezij. Leta 1637 je bila prvič izdana v Leidnu in sicer v francoščini, leta 1644 pa ji je sledila latinska različica, izdana v Amsterdamu.

V slovenščini smo v prevodu Borisa Furlana delo dobili leta 1957.

Razprava ima šest delov:

- 1. del: poda razna mišljenja, ki zadevajo znanost,
- 2. del: glavna pravila metode, ki jo je izumil,
- 3. del: moralna pravila, ki jih je izvedel iz te metode,
- 4. del: argumenti, s katerimi dokazuje bivanje boga in človeške duše (temelja njegove metafizike),
- 5. del: red fizikalnih problemov, ki jih je raziskoval, še posebej razlago delovanja srca in nekaterih drugih težavnih vprašanj, ki spadajo v medicino, pa tudi razliko med človeško in živalsko dušo,
- 6. del: kaj je po avtorjevem mnenju potrebno, da bi pri raziskovanjih narave prišel dlje, kot mu je to uspelo doslej; razlogi, ki so ga spravili do pisanja.

1. del:

Avtor najprej govori o zdravi pameti («bon sens»):

- je porazdeljena od vseh reči najbolj enakomerno in pomeni zmožnost presoje resnice in neresnice
- enaka pri vseh ljudeh
- ni dovolj le umska zmožnost presojanja, ampak tudi njena pravilna uporaba
- razum ni nekaj kar bi moglo biti »več« ali »manj«, ampak je forma, ki kot taka ne more utrpeti okrajšanja

Ko je proučeval različne ljudi je ugotovil, da skoraj ni tako zaostalih ljudi, ki ne bi imeli dostopa do pametnih razlogov in bi si bili sposobni pridobiti višje znanje, ki bi jih velikokrat pravilno vodili.

Njegova metoda:

»...metodo, ki mi, kot mislim, omogoča, da stopnjema množim svoje znanje in ga po malem dvigujem do najvišje točke, ki je dosegljiva povprečnim mojim umskim zmožnostim in kratkosti mojega življenja.«

- dopušča dvom v njegovo metodo, kajti zaveda se zmot, h katerim smo nagnjeni v zadevah okrog nas
- njegov namen ni učiti metode, ampak jo le predstaviti

Že od malega so ga vzgajali v humanističnih vedah, toda to znanje mu je zbuvalo vedno večje dvome. Zato se je odločil, da nebo več iskal drugih znanosti razen te, ki jo najde v sebi samem. Zato je veliko časa porabil za potovanja, kjer je dobival bogate izkušnje o običajih, o življenju... Bolj so ga sicer zanimala razmišljanja ljudi in želel se je naučiti, razlikovati resnico od neresnice. Toda samo opazovanje običajev ga ni privedlo do resnice, kajti opazil je toliko raznolikosti (kot mnenja filozofov). Zato se je odločil, da preuči samega sebe, da zastavi vse sile duha v to, da izbere pota, ki naj bi ga vodila do spoznanja resnice.

2. del:

Odločil se je, da bo ravnal le po svoji pameti, ker je bil prepričan, da do resnice hitreje pride en sam um, kakor cel narod. Iskal je metodo, v kateri bi se združile prednosti treh ved: logike, geometrične analize in matematike – toda brez njihovih napak.

Da bi se napakam izognil je izpostavil štiri osnovna pravila:

- za resnico bo priznal le tisto, kar bo razvidno kot tako spoznal,
- problem, ki ga bo raziskoval bo razdelil na toliko delov kolikor je mogoče in kolikor je potrebno,
- svoja razmišljanja bo vodil po vrstnem redu (začel bo z lažjimi, ter se polagoma lotil bolj sestavljenih)
- pri iskanju umesnih členov kakor v pregledih problemov, bo našteval v širokem obsegu in podrobno, svojo posameznost.

Opiral se bo na preprostost postopka, ki bo slonel na gotovosti in razvidnosti razlogov. Sleherna odkrita resnica ga bo rešila pred bolj kompliciranimi problemi.

3. del:

V tem delu je opisal moralna pravila, ki jih je izpeljal iz svoje metode in za katera je trdil, da se jih bo držal:

- Pokoril se bo postavam in običajem svoje dežele ter se držal vere, v kateri je bil vzgojen.
- V vseh svojih dejanjih bo kolikor mogoče trden in stanoviten. Mnenj, ki jih bo ustvaril, se jih bo držal, četudi bodo na videz dvomljiva.
- Prizadeva se za obvladovanje samega sebe, bolj kakor za zmago nad usodo, bolj za prilagajanje lastnih želja, kakor za spremembo vesoljnega reda.

4. del:

Razloži osnove svoje filozofije:

- Kot absolutno napačno je treba zavreči vse, kar bi moglo biti izpostavljeno tudi najmanjšemu dvomu.
- Dvomi v skoraj vse, kar mu pove da je, da obstaja (**-mislim, torej sem!!**)
- Dvomi v vse razen Jaza, kar pomeni da je um nekaj bolj jasnega kot naše telo.
- Druga ideja: **Če dvomim gotovo nisem popoln!** → popoln izvira iz popolnega bitja samega, torej ne iz njega, torej popolnost Descartes imenuje kot bog.
- Idejo dobimo od boga kot neke vrste bitnost.
- Kar izhaja iz nič, ne ustreza resnici.

Zmeraj in v vsakem pogledu, pa naj bedimo ali spimo, se morajo naše sodbe ravnati samo po razvidnosti našega razuma, ne pa naše inteligence in čutov.

»jaz sem, ki zametujem vse kar je lažno, očitno ne morem dvomiti o sebi, da sem nekaj, vsaj tisti čas, ko to delam«

5. del:

Govori o materialnih rečeh, predvsem je izpostavil človekovo srce, ter govori o razlikah med človekom in živaljo.

Človek: sposoben povezovati misli, izraža misli preko besed, ima razum ki mu omogoča koordinacijo podatkov

Žival: ni sposobna povezovati misli, izraža le »čustva« v obliki zvokov, nima razuma

6. del:

Razvoj njegovega spoznanja:

- iskanje vzrokov vsega, kar na svetu je in more biti,
- raziskovanje nebes, zvezd, Zemlje.

Je mnenja, da nobene stvari ne moremo tako dobro razumeti in je osvojiti, če se jo naučimo od drugih, kakor če jo sami odkrijemo.